

Koje kredite uzimamo? Mikroanaliza duga hrvatskih kućanstava

Mate Rosan i Krunoslav Zauder

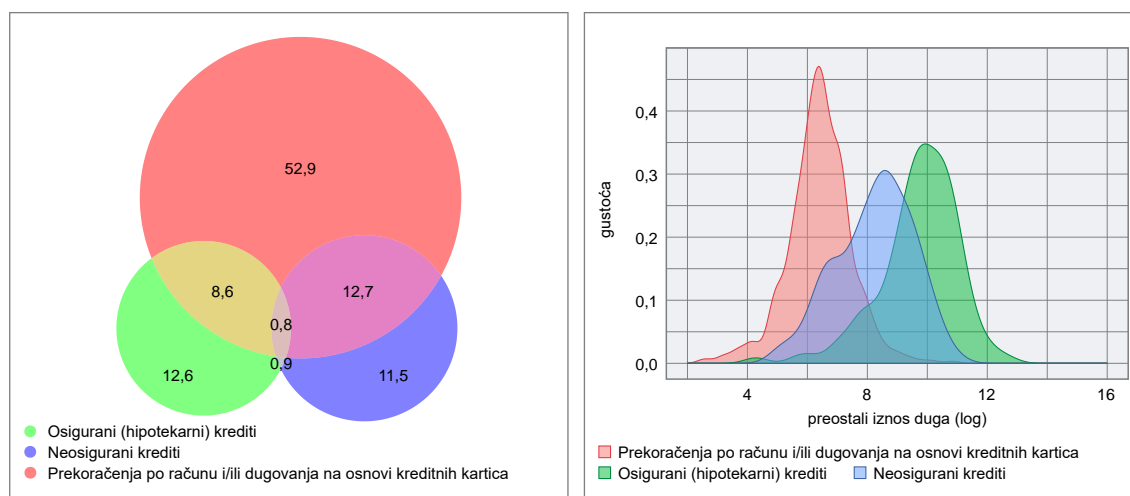
Analizom podataka iz Ankete o financijama i potrošnji kućanstava provedene 2017. u ovom se radu prikazuju karakteristike i čimbenici zaduženosti hrvatskih kućanstava za tri vrste duga: osigurane kredite, neosigurane kredite te prekoračenja po računu i kreditne kartice. Rezultati upućuju na to da: a) kućanstva na čijem su čelu sredovječne osobe uglavnom sudjeluju u većem broju i sa znatnijim iznosima u sve tri vrste zaduženja, b) kućanstva s vidljivim kreditnim ograničenjima češće posežu za neosiguranim kreditima i c) nemogućnost financiranja tekuće potrošnje i sklonost preuzimanju rizika pri donošenju odluka o štednji i ulaganjima pridonose oslanjanju na prekoračenja po računu i/ili dugovanju na osnovi kreditnih kartica.

Dug kućanstava važan je element makrofinancijske stabilnosti. Osjetljivost zaduženih kućanstava na promjene zaposlenosti, cijena stambenih nekretnina i kamatnih stopa može znatno utjecati na dinamiku potrošnje, cijene imovine i gospodarski rast.

Novija istraživanja iz područja financija kućanstava (engl. *household finance*) proučavaju kako se “kućanstva koriste financijskim instrumentima da bi ostvarila svoje ciljeve” i nalaze da se zaduženost kućanstava razlikuje i unutar pojedinoga gospodarstva i među gospodarstvima, s obzirom na broj zaduženih kućanstava, razine nepodmirenog duga te čimbenike koji utječu na zaduženost kućanstava (Badarinza i dr., 2016., Bover i dr., 2013.).

Za istraživanje zaduživanja hrvatskih kućanstava koristimo se novim izvorom podataka, Anketom o financijama i potrošnji kućanstava, prvi put provedenom 2017. na uzorku hrvatskih kućanstava (Jemrić i Vrbanc, 2020.).

Slika 1. Zadužena kućanstva (lijevo) i distribucija iznosa nepodmirenog duga (desno) prema dužničkim instrumentima

Napomena: Brojke na slici lijevo odnose se na udjele kućanstava s određenom kombinacijom dužničkih instrumenata (izraženo kao postotak svih zaduženih kućanstava).

Izvor: Anketa o financijama i potrošnji kućanstava, izračuni autora

Analizom tih podataka moguće je utvrditi nekoliko činjenica o dugu hrvatskih kućanstava. Prvo, tri dužnička instrumenta razlikuju se s obzirom na udio kućanstava koja se njima koriste (Slika 1. lijevo). Drugo, tri vrste duga razlikuju se s obzirom na iznos nepodmirenog duga koji je obično najveći kod hipotekarnih kredita i najmanji kod prekoračenja po računu i dugovanja na osnovi kreditnih kartica (Slika 1. desno). Treće, neosigurani krediti rabe se za raznovrsne namjene: za stambene namjene (stjecanje i adaptacija), za potrošnju (pokrivanje troškova života, kupnja vozila) ili čak za konsolidaciju dugova.

U radu utvrđujemo i determinante učestalosti i opsega zaduživanja kućanstava. Ispitujemo povezanost obilježja kućanstava i njihove zaduženosti, odnosno jesu li dob, broj djece i potencijal za ostvarivanje prihoda (npr. obrazovanje i radni status) osobito važni u tumačenju zaduženosti te primjenjujemo probit i tobit metodologiju kako bismo to istražili (Wooldridge, 2002.).

Rezultati upućuju na to da se kućanstva na čijem su čelu sredovječne osobe češće koriste dužničkim instrumentima. To je vrlo vjerojatno jer se češće susreću s rastom troškova, ali i potencijalom za rast dohotka, pa se nastoje zadužiti kako bi “izgladili” potrošnju, osobito trajnih dobara poput stambenih nekretnina. Nadalje, rezultati upućuju na to da kućanstva suočena s kreditnim ograničenjima češće posežu za neosiguranim kreditima, što bi moglo odražavati razlike u dostupnosti i priuštivosti između hipotekarnih i neosiguranih kredita. Naposljetku, uočili smo da nemogućnost financiranja tekuće potrošnje i sklonost preuzimanju financijskih rizika pridonose oslanjanju na prekoračenja po računu i/ili dugovanju na osnovi kreditnih kartica.

Literatura

Badarınza, C., Campbell, J. Y. i Ramadorai, T., 2016. International Comparative Household Finance. *Annual Review of Economics*, Issue 8, pp. 111 – 144.

Bover, O. i dr., 2013. The Distribution of Debt Across Euro Area Countries: The Role of Individual Characteristics, Institutions and Credit Conditions. *Banco de España Working Papers*, Issue 1320.

Jemrić, I. i Vrbanc, I., 2020. Anketa o financijama i potrošnji kućanstava provedena u Republici Hrvatskoj 2017. godine. *Statistička i metodološka istraživanja HNB-a*.

Wooldridge, J. M., 2002. *Econometric Analysis of Cross Section and Panel Data*. s.l.: The MIT Press.